

UNITÁRIUS ÉLET

XXXII. ÉVFOLYAM, I. SZÁM

1978. JANUÁR—FEBRUÁR

ÚJESZTENDEI KÖSZÖNTÉS

RÉSZLET DR. KOVÁCS LAJOS PÜSPÖK, AZ IARF ELNÖKE KÖRLEVELÉBŐL

Újévi köszöntésem alapjául két bibliai verset választottam. Az egyik a Királyok 1. könyvében, a másik a Máté szerinti evangélium 10. fejezetében olvasható. Az ótestamentumi szöveg így szól: „Egy halk és szelíd hang hallatszik.” Az Újszövetség szózata pedig ez: „Legyetek okosak, mint a kígyók, és szelídek, mint a galambok”. Ismert hely mindkettő; ismert és időszerű. Az első Isten lényével kapcsolatos; a második embertársaink iránti magatartásunk tekintetében ad számunkra eligazítást.

Az Ószövetség Istene az erős, hatalmas, szentségében és igazságosságában is zord, irgalmatlan Isten volt, aki megbüntette az atyák vétkeit a fiakban, és ítéletével keményen lesújtott mindazokra, akik hozzá hűtlenné váltak, és parancsolatait nem teljesítették. Ehhez az Istenhez csak félve, porig megalázkodva lehetett közelíteni. Ez az Isten, aki viharban, szélvészben szokott megnyilatkozni, akinek a járása nyomán sziklák szakadoztak szét és megingott a föld, ez az Isten szólott annak idején a tudósítás szerint az ő prófétájához, Illéshez, nem parancsoló, büntető, ítéletet hirdető módon, ahogyan azt a próféta várta, hanem „halk és szelíd hangon”. Ez azt jelenti, hogy Illés ezelőtt közel 3000 esztendővel már megsejtett valamit Isten simogató jóságából, szerető gondviseléséből, és ha egyelőre még homályosan is, de ráeszmélt Isten atyaságának magasztos voltára.

Illést Jézustól időben szinte egy egész évezred választja el. Hosszú utat kellett tehát Illés utódainak megtenniök, amíg a jézusi magaslatig elértek, ahol tisztán, világosan jutott kifejezésre a szerető, édes, jó Atya fogalma, akinek lényege a békesség és szeretet, aki halk és szelíd hangon szól az ő gyermekeihez, és szeretettel öleli magához legnemesebb teremtményét, az embert.

A halk és szelíd hangon hozzánk közeledő édes, jó Atya, az ő legjobb fián, a Názáreti Jézuson keresztül kétezer év óta szüntelenül árasztja felénk az üzenetet: „Legyetek okosak, mint a kígyók, és szelídek, mint a galambok”. Ez azt jelenti, hogy okosan, józan szemlélettel, de ugyanakkor szelíden, a szeretet legfőbb parancsolata értelmében kell élnünk földi életünket, hogy az eszményi világhoz, Istenországához közel jussunk.

Hálát mondunk Istenünknek, hogy simogató, védő, oltalmazó gondviselésével velünk volt a tovatűnt esztendőben is.

Köszönjük gondviselő Istenünknek, hogy a mindennapi élet zajából az elmúlt esztendőben is kihallhattuk a felénk forduló, újra meg újra hozzánk érkező halk és szelíd isteni hangot. Köszönjük Istenünknek, hogy adottságaink figyelembevételével, legjobb tehetségünk szerint, az evangélium szellemében az elmúlt esztendőben is okosan és szelíden, Istenbe vetett feltétlen, diadalmas hittel, de ugyanakkor józan megfontoltsággal irányíthattuk egyházunk életét.

Sok újat Újév reggelén nem mondhatunk. Tulajdonképpen ott kell mindent folytatnunk, ahol a tegnapi napon abbahagytuk. Egyházunk életprogramja az evangéliumban, egyházalapítónk, Dávid Ferenc tanításában és hitvédő őseink példamutatásában meg van határozva. Elismerjük, hogy gyarló voltunkban ennek a programnak a végrehajtása a múltban csak részben valósult meg. Arra kell tehát törekednünk, hogy az új évben istenhitünk még erőteljesebbé, közösségi munkánk még eredményesebbé váljék annál, amilyen az elmúlt esztendőben volt.

Gondviselő Istenünk szeretete, békessége, áldása legyen mindannyiunkkal.

Kolozsvár.

Dr. Kovács Lajos

KÖSZÖNTÉSEK

D. dr. Ottlyk Ernő evangélikus püspök januárban töltötte be életének 60. évét. Az állam és az egyház közötti jó viszony ápolása érdekében kifejtett több évtizedes eredményes munkássága elismeréseként az Elnöki Tanács a Magyar Népköztársaság Zászlórendjét adományozta. A kitüntetést **Miklós Imre** államtitkár, az Állami Egyházügyi Hivatal elnöke nyújtotta át. A kitüntetés átadásakor jelen volt **dr. Káldy Zoltán** püspökelnök és **dr. Fekete Zoltán** országos felügyelő.

D. dr. Berki Feriz, a Magyar Ortodox Egyház adminisztrátor esperese nemrégiben töltötte be életének hatvanadik évfordulóját. A Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa eredményes munkája elismeréseként részére a Munka Erdemrend arany fokozatát adományozta. A magas kitüntetést **Miklós Imre** államtitkár, az Állami Egyházügyi Hivatal elnöke nyújtotta át.

Laczkovszki János, a Magyar Baptista Egyház elnök-lelkésze, nemrégiben töltötte be életének hatvanadik esztendejét. Egyházának jókívánságaihoz csatoljuk a mi köszöntésünket is.

Dr. Csomasz Tóth Kálmán, a budapesti Református Teológiai Akadémia professzora, a magyar zenetudomány ismert munkása, jó egészségben töltötte be életének 75. évét. Szeretettel köszöntjük, és további erőt kívánunk folytatólagos munkájához.

Kovács Attila református zsinati tanácsost bízta meg az Ökumenikus Tanács a német és angol nyelven megjelenő *Hungarian Church Press* felelős szerkesztői teendőinek az ellátásával. Az eddigi felelős vezető **dr. Tóth Károly** püspökké választása miatt felmentését kérte a feladatkör alól.

Az IARF frankfurti ülése

Az IARF évi rendes végrehajtó bizottsági ülését **dr. Kovács Lajos** elnök nyitotta meg. Sajnálattal fejezte ki, hogy **dr. N. Niwano** elnök Japánból és **dr. B. Raymond** Svájcban másirányú elfoglaltságuk miatt nem vettek részt az ülésen. **Etje Krieke** (Hollandia), az ifjúsági szervezet képviselője, betegsége miatt maradt távol.

Az egybegyülteket szombaton este a frankfurti unitárius gyülekezet elnöksége látta vendégül. A fogadáson **dr. Kovács Lajos** köszöntötte a vendéglátókat, akiknek nevében **dr. Walter Meyer** lelkész és a gondnok mondtak üdvözlő szavakat.

A vasárnapi ünnepi istentiszteletet a közeli *Offenbach* város szabadelvű gyülekezetében tartották. **H. Mantuffel** helyi lelkész üdvözlő szavai után **dr. Kovács Lajos** elnök, **ar. Carolyn Howlett** amerikai, **dr. D. Kafka** csehszlovákiai küldöttek és **D. Gehrman** főtitkár szölkáltak a gyülekezethez. Ezt követően a gyülekezet fogadást adott az IARF-tagok tiszteletére. Az istentiszteleten több magyar unitárius vendég is jelen volt. A végrehajtó bizottság érdemi tárgyalásainak középpontjában az 1978. évi oxfordi világgöngresszus előkészítése volt. Megállapította a kongresszus és a szervezet 1978. évi költségvetését, és felkérte a tagegyházakat, hogy a növekvő drágaságra való tekintettel önként emeljék fel évi hozzájárulásukat. Az oxfordi ünnepi istentisztelet prédikátorául **dr. Paul Carnes** lelkészt, az amerikai unitárius-univerzalista egyház új elnökét kérték fel. A kongresszus megnyitó előadását **Sir Alister Hardy**, az angol unitárius egyház tagja, az oxfordi egyetem tiszteletbeli tanára tartja.

Az ülés jóváhagyta a kiküldött bizottság jelentését, mely a kongresszuson résztvevő rendes tagok szavazati jogait bírálta felül, és több vonatkozásban módosítást

javasolt. A bizottság jelentését az ülés egyhangúan tudomásul vette, és határozattá emelte. A három szocialista állam unitárius egyházai szavazati joggal résztvevő kongresszusi képviselőinek a száma változatlan maradt. Egyházunk két szavazati joggal rendelkező küldöttel képviseltetheti magát az oxfordi nyári kongresszuson.

A kongresszus időpontja 1978. júl. 28—aug. 4.

Az ülés örömmel vette tudomásul, hogy a tagegyházak nagyrésze az IARF frankfurti központja útján, vagy közvetlenül, jelentős segítyt juttatott a romániai föld-rengéskárok következtében megsérült unitárius templomok helyreállítására.

A kiküldött jelölőbizottság véleményének meghallgatása után az ülés az oxfordi kongresszusnak a következő tisztségviselők és végrehajtó bizottsági tagok megválasztását javasolja. A javasolt személyek tagegyházainak hozzá kell járulniuk a javasolt személyekhez. Az 1978—1981 ciklusra elnök: **dr. Carolyn Howlett** amerikai jogászdoktor, a neves lelképásztor felesége, az unitárius nők világszervezetének elnöke. Alelnök: **dr. Nykkio Niwano**, a japán világi buddhista szabadelvű szervezet elnöke, pénztáros: az e tisztelet eddig is betöltő **dr. W. S. Krouse**, holland szabadelvű protestáns lelkész. A vb. tagjai: újráválasztásra javasolva **dr. Ferencz József**, **Brian Golland**, **dr. D. Kafka**, **dr. Kovács Lajos**, **Etje Krieke**, **W. McMillan**, új tagokul: **dr. Paul Carnes** amerikai unitárius univerzalista elnök, **dr. Willy Hirzel** lelkész, a Schweizerisches Verein für Freies Christentum elnöke, **Thosio Miyake**, a szabadelvű shinto vallás Osakában működő szervezetének elnöke, **dr. E. Pilick**, a badeni tartományi szabadelvű gyülekezetek vezetője, valamint az unitárius nőszövetség **dr. Howlett** helyére delegálandó képviselője.

Az olvasókhöz szölkünk

Örömmel közöljük lapunk olvasóival, hogy 1978. január elsejétől kezdődően az eddigi évi négy szám helyett évente hat alkalommal kopogtatunk be hajlékukba.

A Tájékoztatósi Hivatal az Állami Egyházügyi Hivatal javaslatára tette lehetővé ezt a bővítést. Reméljük, hogy az eddigi gyakorlatnak megfelelően a húsvéti és karácsonyi számaink dupla oldalterjedelemben jelenhetnek meg, s így a múlt évvel szemben évente 48 oldal helyett 64 oldalon szolgálhatjuk olvasóinkat.

Legyen szabad ezzel kapcsolatosan gondjainkról is szölkni, úgy a hazai, mint a külföldön élő olvasókhöz. Évente hatszor fizetünk nyomdászamlát, évente hatszor fizetünk minden külföldre menő lappéldány után 3—3 forint portót. Örök igazság az, hogy a sok kicsi

sokra megy. Lapunk munkatársai a jövőben is honorárium nélkül látnak el írásaikkal. Olvasóink megértik, hogy kénytelenek voltunk a hazai előfizetést az eddigi évi 36 forintról évi 42 forintra felemelni. Kérjük, hogy azok, akik az évi 36 forintot — vagy a tévesen számlázott 54 forintot a Posta Központi Hírlap Iroda útján már befizették, a lelkész hivatalkok útján fizessenek be további 6—6 forintot 1978-ra.

A Budapesten fizetett és külföldre szölk előfizetés díját is fel kellett emelnünk évi 44 forintról évi 60 forintra.

Olvasóink a megértésen túlmenően azzal is támogathatnak, ha minél több új előfizetőt szereznek. Kérünk címetek, hogy hova küldjünk mutatványszámot.

A SZERKESZTŐSÉG

Hazaérkezett a magyar korona

A Ferihegyi repülőtéren a Rákóczi induló hangjai köszöntötték első királyunk koronáját és a koronázási jelvényeket, amikor az amerikai repülőgépből kiszálló kiküldöttek után ismét magyar földre érkezett felbecsülhetetlen történelmi értékű nemzeti ereklyénk.

Január 6-án az Országház kupolacsarnokában, díszes emelvényen láthattuk viszont a koronát, a jelvényeket és a palástot, melyet a hagyomány szerint Szent István és felesége adományozott.

A napilapok szószerinti szövegben közölték az elhangzott beszédeket. A koronázási jelvényeket átadó amerikai küldöttséget J. Carter amerikai elnök és az amerikai nép személyes képviselőjeként Cyrus Vance amerikai külügyminiszter vezette. Hazánk küldöttségének vezetője Apró Antal, az Országgyűlés elnöke volt.

A televízió és a mozik híradójának közvetítésében, úgy vélem hazánk polgárainak nagyobb része látta és hallgatta az ünnepséget, mely méltó volt az alkalomhoz. Egyszerű, a néphez szóló szavak hangzottak el az amerikai és a magyar küldöttség vezetőjének ajkáról s azután katonai diszörség vitte tovább drága ereklyéinket a parlament egyik termébe. Innen szállították át a Magyar Nemzeti Múzeumba, ahol a szükséges feltételek megteremtése után az érdeklődők, hazánk polgárai, a külföldről idelátogató idegenek és a hazalátogató magyarok már megtekinthetik.

A két küldöttség vezetőjének nagy tapssal fogadott beszéde után az ünnepségen részt vevők részére fogadást adtak hazánk képviselői.

Az ünnepségen, ahogyan azt a napisajtó az előzetes híradásokban és a beszámolóokban is közreadta, részt vettek a hazai egyházak képviselői is. A római katolikus egyházat dr. Lékai László bíboros, esztergomi érsek, dr. Íjjas József kalocsai és dr. Bánk József egri érsekek, dr. Timkó Imre görög katolikus megyéspüspök és dr. Várkonyi Imre kanonok, országgyűlési képviselő, a református egyházat dr. Bartha Tibor püspök, zsinati elnök, dr. Tóth Károly püspök, zsinati alelnök és dr. Bakos Lajos püspök, az evangélikus egyházat dr. Káldy Zoltán püspök elnök és dr. Vető Lajos ny. püspök, az unitárius egyházat dr. Ferencz József püspök képviselték. A hazai ortodox egyházakat dr. Berki Feriz adminisztrátor-esperes, a Szabadegyházak Tanácsát Palotay Sándor elnök, az izraelita egyházat Héber Imre elnök és dr. Salgó László főrabbi képviselték. A nagyszámú sajtótudósítók közt ott voltak a hazai egyházi sajtó munkatársai is.

A parlament kupolacsarnokában lezajlott ünnepség után egyházunk képviselőjének alkalma volt beszélgetést folytatni az amerikai delegáció több tagjával. Adlai Stevenson szenátor, aki a koronát a repülőgépen kísérő küldöttség vezetője volt, örömmel találkozott alulírottal, mint a hazai unitáriusság képviselőjével. Stevenson szenátor régi amerikai unitárius családból származik, ősi

otthona az Illinois állam egyik kisebb városában van s így jól ismeri az ebben az államban működő, és a chicagoi egyetemhez tartozó teológiai főiskolánk működését. Magasra értékelte az amerikai szenátusban és a képviselőházban működő unitárius honatyák működését, akiknek száma meghaladja az amerikai unitárius-univerzalista egyház százalékos arányát. Kedvesen emlékezett meg jó ismerősömről, most már a képviselőházban, második ciklusában tevékenykedő dr. Joseph Fischer képviselőről, aki több cikluson át korábban az amerikai unitáriusok világi vezetőjének a tisztét is betöltötte. A másik érdekes személyiség G. Baroni katolikus lelkész, jelenleg a Carter-kormány lakás- és városfejlesztési miniszterhelyettese, aki elmondotta, hogy jó barátja az általunk is nagyrabecsült washingtoni korábbi unitárius lelkésznek dr. Duncan Howlettnek, akinek felesége dr. Carolyn Howlett idei nyártól kezdődően átveszi az unitárius világszövetség elnöki tisztének feladatkörét. Munkatársának tartja a jelenlegi washingtoni unitárius lelkészt, a szociális problémák iránt érdeklődő néger David Eaton lelkészt. Kegyelettel emlékezett meg arról, hogy ő is jelen volt az egykori washingtoni unitárius lelkész, az 1965-ben mártírhalált halt polgári jogi harcos James Reeb temetésén.

Örvendetes, hogy az amerikai népes küldöttségben dr. Szent-Györgyi Albert Nobel-díjas tudósunkon kívül az ottani magyarság több neves képviselője is jelen volt, akik egyben szimbolizálták azt is, hogy a külföldön élő magyarság jobbik része helyeselte a korona visszaadását jogos tulajdonosának, a magyar népnek.

A Hazafias Népfrent Országos Tanácsának jan. 13-i ülésén az „Egyre teljesebb a szocialista nemzeti egység” címet viselő és az általános bel- és külpolitikai kérdésekről szóló beszámolójában Aczél György miniszterelnök-helyettes többek között ezeket mondotta: „Az egész ország nagy megelégedéssel fogadta a korona hazahozatalát. A költő azt írta „A múltat be kell vallani” és ez a múlt a mi részünkre nem volt egyszerű. Nem volt egyszerű a hárommillió koldus országának lenni. A korona visszatérése a közelebbi múlt, arra a nemzeti katasztrófára is emlékeztet, amelybe a fasizmus vitte népünket. De emlékeztet egész ezeréves történelmünkre is, nemzetünk megalakulására, függetlenségi harcaira, a nép nehéz sorsára, azokra a királyokra, akiknek uralma alatt a nemzet előrelépett, s azokra is, akik méltatlanul viselték az államalapító István király koronáját. Az Egyesült Államok elnökének döntését azért üdvözljük, mert ez az enyhülés, a békés egymás mellett élés, a kapcsolatok normalizálásának jele. A korona egyetlen jogos tulajdonosa a magyar nép, a szocialista magyar nemzet, amely ehhez illő méltósággal fogadta és tisztelettel vette át az ősi ereklyét.”

Dr. Ferencz József

Dávid Ferenc prédikációi

Könyvtárunk legrégebb és legértékesebb darabja Dávid Ferenc: „Első része az Szent Irsnac külön külön reszeyből vót predicaciocnak az atya Istenről, ennek kedig az ő Fiarol az Ihesus Christusrol es az mi öröcségünec peczetiről az Sz. Lelecről. David Ferencztől, az megfeszült Ihesus Christusnac szolgál-tól” című könyve, melyet Gyulafehérvárott adtak ki 1569-ben. A művet Hoffhalter Raphael nyomdájának betűivel Wagner György nyomdász készítette.

Dávid Ferenc fenti munkáját II. Jánosnak, Magyarország választott királyának ajánlja. Ezután előszó következik: „Minden hű és istenfelő keresztyénnek,

zető mutató szerint 61, de a valóságban 60 beszédet tartalmaz. A szerző az Atyaistenről 16, a Fiúról 36, a Szentlélekről 8 prédikációt írt. A prédikációk felépítése minden esetben bibliai idézettel kezdődik, majd a Summa következik. Ezután 2–3 tanulság felsorolása, s végül a tanulságok kifejtésével zárulnak. A cím szerint ez a könyv a prédikációknak csak első része, folytatása azonban nem jelent meg.

Kötetünk nyilvántartása a „Régi Magyarországi Nyomtatványok 1473–1600.” Bp. 1971. 269. szám alatt szerepel.

A művet és Dávid Ferenc beszédeit először Jakab Elek ismertette részletesen. (Dávid, I. 150–161.)

Magyarországon, egyházi könyvtárunkon kívül még csak az Országos Széchényi Könyvtár őriz egy példányt.

Erdélyben, Kolozsvárt található egy teljesen ép példány, és ugyanott, illetve Gyulafehérvárott és Marosvásárhelyen több csonka példány. A londoni British Múzeum könyvtárában is található egy.

A fentiekből kitűnik tehát, hogy könyvünk a XVI. századi magyar nyomtatványok egy ritkaság számba menő darabja, mely nem csupán az unitarizmus számára jelent nagy értéket, hanem országos viszonylatban is megbecsülendő történeti és könyvészeti jelentőséggel bír. Ezért az igen megviselt, rossz állapotban levő, feltett kötetünk felújítására egyházunk a Kulturális Minisztériumtól anyagi támogatást kért.

Miután a jelentős összegű restaurálási segílyt megkaptuk, a kötetet eljuttattuk az OSZK restauráló laboratóriumába.

Könyvünket egy rossz karban levő múlt századbéli félbörkötés tartotta össze. A könyvtest lapjai penészesek, gyengék és egy beázástól eredően vízfoltosak voltak. Több lapját, valamikor javítás céljából, vastag papíresikkel ragasztották be. A penészgomba okozta lapcsonkulásokat ugyanilyen vastag papírral és kézírással egészítették ki.

Az OSZK restauráló laboratóriuma elsősorban a kötet összes penészes lapját fertőtlenítette a kártevő baktériumoktól. A kézírásos levelek kivételével, az összes levél vízfoltjait nyomtalanul eltüntette. A vastag ragasztócsíkokat leoldották, a hiányokat japánpapírral kiegészítették, és a törekeny papírlapokat ugyanezzel megerősítették. Az íveket újra fűzték, a gerincet pedig merített papírral kasírozták, és kézi hímzésű oromszegést készítettek. Végül juhbőr és kézi-festésű borítópapír felhasználásával a könyv álbordás félbörkötést kapott. A fokozott védelem érdekében pedig az egész kötet még egy védőtokba is behelyezhető.

Kaplayné Schey Ilona dr.

aki e könyvet olvassa.” Mind az ajánlás, mind az előszó dátuma 1569. augusztus 20.

A könyv tartalma: unitárius prédikációk. A beve-

ÜZENET JAPÁN BÓL

Nykkio Niwano, a japán buddhis-ták világi szövetségének elnöke, akadályozva volt abban, hogy mint rendes tag részt vegyen az IARF Frankfurtban tartott évi rendes ülésén. A gyűléshez írt személyes üzenetében ezeket írta:

Amikor az emberek halálfélelemben élnek, mi igyekszünk megszok-szorozni erőfeszítéseinket, és fel-ajánljuk forró imáinkat. Ez életösztönünk természetes megnyilatkozása. De én meg vagyok győződve arról, hogy életünkben ennél sokkal fontosabb is van. Ez pedig az, hogy amikor mi teljes szívünkkel szolgáljuk az emberiség előrehaladását, Isten és Buddha kezeivé válunk. Al-dozni és szolgálni tudunk.

Bárha jó szándékkal cselekszünk is, gyakran bírálnak mások, és ma-gunkra maradunk. De amikor az örök igazság útján haladunk, nem szabad feladnunk a küzdelmet. Ös-vényt először egy ember tapos. De ha ezen az ösvényen sok ember jár, ez már úttá válik. Ez az IARF szá-mára is igazság. Másokkal remény-teljes gondolati közösségben indu-lunk el munkánk végzése közben, s bár emberi mérték szerint nem va-gyunk nagyok, mégis csodálatos ös-vény jön létre. És én hiszem, hogy ez az igazság, az összetartás és a bé-ke ösvénye, útja.

Angolból fordította: Gyergyay Árpád

EGYÜTT DOLGOZNI

Az Offenbachban 1977. november 27-én megtartott IARF összejövetelen Carolyn C. Howlett, az IARF Végrehajtó Bizottság tagja, a Szabadelvű Vallásos Nők Szövetségének (IALRW) elnöknője mondott beszédet, amit röviden az alábbiakban ismertettünk.

„Az álmatlanul töltött éjszakai órák alatt, amikor gépünk az Atlanti-óceán felett átrepült Európába, megint arra gondoltam, hogy mi, az IARF Végrehajtó Bizottságának tagjai milyen szerencsések vagyunk, hogy összejöhetünk annyi különféle országból és együtt imádkozhatunk külföldi barátainkkal. Bármennyit olvasunk is a körülöttünk folyó eseményekről, nem pótolja az a személyes beszélgetést. Én szorgalmazom, hogy minél többet találkozzunk, és kérem, hogy erre mindannyian törekedjünk. Például, tudom, hogy egy sincs közöttünk olyan, akít meg ne indítana a találkozás egy sokat szenvedett északi-írországi testvérünkkel, ahol annyi tragikus esemény történik.

Az IARF sokunknak lehetőséget ad ma már a személyes beszélgetések folytatására számos nemzetközi konferencián, elsősorban a háromévenként megrendezésre kerülő IARF kongresszusokon, mint amilyet 1978. nyarán Oxfordban tartanak meg. Fáradhatatlan, lelkiismeretes és odaadó munkával szervezi e kongresszusokat az IARF titkára, Diether Gehrman. Ilyenkor összejövünk a világ minden részéről, s ez mindig újra felidézi bennünk azt, hogy bár különböző az életstílusunk, különböző országok polgárai vagyunk, de az érdekeink azonosak, érzelmeink és törekvéseink hasonlóak. E gyűléseken újra felidézzük a világ számos problémáját, amelyek talán otthon, a magunk gondjai miatt háttérbe szorulnak. A személyes találkozás közelebb hoz bennünket egymáshoz abban a törekvésben,

hogy világunkat mindenki számára szebbé és jobbá tegyük. Az infláció, a munkanélküliség, a pénzügyi bizonytalanság megrázóan kihat az egész világra. Félelmünk fokozódik, amikor az erőszak és az utcai bűntények, az értelmetlen gyilkosságok és a terrorizmus kiszélesedéséről

hallunk. A nukleáris és a környezeti szennyeződés, az energiaforrások kimerülése is fenyegető. Azt látjuk, hogy az egyenlőtlenségek tovább fokozódnak, a különbség nagyobb lesz a gazdagok és szegények között. Az éhezés és a betegségek démonai kísértének még számos országban. E problémák sorát lehetne még folytatni, de már ennyi is elég elrettentő.

Amikor az IARF keretében így együtt vagyunk, ez megerősít bennünket abban a törekvésben, hogy fokozzuk a kommunikációt egymás jobb megértése, egy jobb világ megteremtése érdekében. Mindannyiunkat arra kérjük, hogy e problémák békés megoldásán fáradozzanak. Meg vagyok győződve arról, hogy nem elég az, ha egyházaink alapot adnak hitünkhöz, hanem cselekedniük kell. Keresnünk kell mindannyiunknak a gyakorlati módját annak, hogy az emberek életének minőségi jobbá tételét miként segíthetjük elő, vallási eszményeinknek megfelelően.

Sok szó esik az emberi jogokról, amelyek ma nem mindenütt érvényesülhetnek, esetleg veszélyben forognak. Én azonban a nők jogait állítom középpontba, mivel az IARF Nőszövetségről szeretnék valamivel többet mondani. Szövetségünk munkája a jobb nemzetközi megértésre irányul. Tagjaink 20 ország szabadelvű vallású egyházainak hívei közé tartoznak. Mi is megrendezzük nemzetközi konferenciánkat, a legközelebbit 1978 nyarán Oxfordban, az IARF kongresszust megelőző három napon. Témánk a kommunikáció lesz.

Többen — és főként a nők — megkérdezik tőlünk, hogy miért van külön nőszövetségi szervezetünk, ha az a nézetünk, hogy a férfiak és a nők egyformán, egyenjogúan együtt kell dolgozzanak. Erre csak azt válaszolhatom, hogy a nők egyenjogúsága ma még csak célkitűzés, és valóra válásáig még hosszú utat kell megtenni. Nem elég, ha ennek érdekében törvényeket alkotnak, vagy politikai határozatokat hoznak. Mindannyian tudjuk, saját megfigyeléseinkből, hogy ami ténylegesen történik, az sokszor egészen más, mint amiért a törvényt létrehozták. Ezért vonjuk egybe a nőket, s egyenjogúságra törekedve egymást bátorítjuk az előrehaladásra. Teljesen függetlenül tőlünk és a mi munkánktól, a Nők Világszövetsége is foglalkozik sok speciálisan a nőket érintő problémával. Az IARF nőszövetségi csoportja 1910-ben alakult meg, s azóta folyamatosan működik.

Működésünket tovább folytatjuk és támogatjuk a Szabadelvű Vallások Nemzetközi Szövetségének munkáját. Mi, mint az IARF nőtagjai, azt kérjük, hogy közülünk mindenki tegyen még többet annak érdekében, hogy ránk virradjon az a nap, amikor minden ember valóban egymás testvérévé válik, békében és biztonságban él együtt egy olyan világban, ahol a szabadság és igazság eszméi érvényesülnek.

Angolból fordította: Vadady Vera

Diether Schmittén düreni lelkész írása az 1977. évi 3. számú gyülekezeti értesítőben jelent meg.

Eveink számával nő biztonságérzetünk. Kevésbé szorulunk másokra, beleéljük magunkat hivatásunkba, lakásunk, esetleg éppen saját házunk van. Kialakul életstílusunk. Rendezett életkörülmények közé kerülünk, és a maga idejében, módjával elfogyasztunk egy pohár italt, megtervezzük szabadságunk idejére a lehető legkellemesebb üdülésünket. Némi távolság választ el a fiatalabb korosztálytól, akik ugye nem tudják, hogy mit is akarnak és sok tekintetben olyan labilisak! De vajon mégis mennyire vagyunk biztosak a magunk dolgában, mennyire megalapozott a mi biztonságérzetünk!?

Egy igazgató, háta mögött eredményes esztendővel, ötvenedik

Biztonságérzetünk

születésnapját ünnepli. Elit társaság, ünnepi öltözék, pezsgős poharak, kedves bólogatások. Tekintete hirtelen a gazdagon megterített ünnepi asztalra esik, ahol kislánya gyöngybetűvel írott papírkát fedez fel, azon az I. Korintus 13-ból ezzel az idézettel: „... ha minden titkot ismerek is, ... szeretet pedig nincsen bennem; semmi vagyok”. A nagyvilági ember, az igazgató rábámul a gyerekes írásra s rádöbben, hogy valahol elvettette; receptje, mely szerint élt, nem volt jó.

Egy idősebb, szorgalmas öntömes ter egy interjúban elmondja, hogy egész életében a családjaért dolgozott, gyermekeiért. Ezenkívül büszke öntudattal vallja, hogy a vállalatánál nincs, aki pótolni tudná az ő szakértelmét. Ott is van mindig,

ahol éppen szükség van rá. Aztán végül rájön: „Mind gyakrabban érzem, hogy nemsokára eldobnak mint egy rongyot, amire esetleg már csak cipőtisztításkor lesz szükség. Félek, hogy majd senki sem fog megismerni, sem mesterem, sem gyermekeim.”

Milyen hirtelen elveszítjük a talajt a lábunk alól. Valóra válik, hogy feledékenységünk szegényíti életünket, valamikori harcias fellépésünk bizonytalanságba vált át, becsületességünk mellett sok bennünk a kicsinyesség s az embertestvéreinkkel való kapcsolataink ellenére is egyre magányosabbak vagyunk.

Ne féljünk az ilyen vallomásoktól és felismerésektől. Szabadabbá és emberebbé tesz bennünket. Nagy baj azonban, ha későn jönnek ezek az önvallomások és felismerések.

Németből fordította: Fischer Ilonka

László Gyula: Régészeti tanulmányok

Elismert magyar őstörténész, régész és művészettörténész tárja fel fenti című munkájában szakmájának műhelytitkait. Tanulmányai elgondolkoztatóan érdekesek és értékesek. A tanulmányok nagy része a magyarok őstörténetével és a kettős honfoglalás kérdésével foglalkozik. Ehhez kapcsolódnak László professzornak a Lehel kürtjére, egy regensburgi vállkőre, a prágai Szent István kardra, és a győri Szent László hermára vonatkozó művészettörténeti tanulmányai.

A mű nyelvezete — komoly tudományos tartalma mellett is közérthető. Ez László Gyula egyik érdeme a sok közül. A másik a szerző szerénysége, amelyik reális tudományszemléletéből fakad. Egy életen át szerzett személyes tapasztalatait, szakmájában való jártassága, eredményes egyetemi tanári működése ellenére kutatásainak „termékeny bizonytalanságá”-ról ír. Mégis ez a termékeny bizonytalanság sok termékeny bizonyosságot hoz felszínre őstörténetünk alig ismert világából.

A tanulmányokból megtudhatjuk, hogy a honfoglalás kori magyarság társadalma nem kizárólag nomád pásztorkodókból állott, de gazdag rétegzésű, fejlett társadalom volt.

Megtudhatjuk belőle, hogy annak eldöntése, mi a magyar, mikor és honnan jött honfoglaló magyarságunk, kik a rokonaink az eltűnt és meglévő népek közül, nem kizárólag a nyelvészek, de a régészek, az embertan- és néprajzkutatók, továbbá történészek együttes feladata. Őstörténetünket kizárólag szavak, illetve nyelvtani szabályok egyezőségére vagy hasonlóságára alapítani már csak azért sem helyes, mert Eurázsia nyelvileg erősen szétagolt, míg embertani fajtaképlete mindössze 8–10. Emellett a fajtajellegek földrajza nem fedi mindig a nyelvi- és államhatárokat.

Nyelvünk kétségtelen finn–ugor rokonsága mellett a régészet és az embertan feladata annak megállapítása, hogy honfoglaló magyarságunkban melyik eurázsiai fajtaképlet az uralkodó. Az azonban bizonyos, hogy már Árpád magyarjai zömmel kelet, illetve közép-európai típusúak voltak, és a magyar ősvallás mellett a keleti kereszténységet és az iszlámot is ismerték.

A tanulmányokból megtudhatjuk, hogy az embertan és a régészet együttes megállapítása szerint a Kárpát-medence 670-es késői avarkori népessége fentmaradt a magyar honfoglalásig, és a késői avarkori, illetve honfoglalás kori települések kiegészítették egymást. Árpád-kori magyarságunkban ezért a megmaradt jelentős számú késői avarkori népesség is szerepet játszott. Ez vezetett ahhoz a feltevéshez, hogy 896-ban, Árpád bejövetelel vagy két nép élt jelentős számban a Kárpát-medencében, az avar és a magyar — vagy a késői avarok is magyarok voltak, és így kettős honfoglalásról beszélhetünk. Az utóbbi mellett szól, hogy a magyar krónikák nem beszélnek az avarokról — feltehetőleg azért —, mert részben a hunokkal azonosítják őket, részben mert nem avarok, hanem magyarok voltak az itt talált ősök. Eszerint magyar népünk legalább két nagy hullámban özönlött el a Kárpátok medencéjét.

Művészettörténetileg vitás, hogy a 896-os honfoglalásig fentmaradt késői avarok (magyarok?) griffesindás díszítőelemei helyett Árpád magyarjai miért használtak palmettás (pálmaleveles) díszítőelemeket. Az is lehet, hogy a késői avarok álltak két néprétegből, a griffesekből és az indásokból. Ezek közül az indások lehettek a 670-es késői avarkori első magyar honfoglalók. Györffy György professzor szerint a griffesindások voltak a magyarok, a palmettások pedig a kabarok.

Az egyik tanulmányban szó esik a sumérokkal való rokonságot bizonyítókról is. Ezek, a rendszerint emigrációban élő, jószándékú rajongók, sokszor megszállottak, a szélső határát képezik a kizárólag megalapozatlan szóösszehasonlításokból őstörténeti következtetéseket levonó tudománytalan szerzőknek, akik a hazai őstörténeti, régészeti kutatások eredményeit nem ismerik. Tudománytalan nézeteikkel szemben — a realitásokról — felvilágosító munkával kell a közvéleményt tájékoztatni.

László Gyula: Régészeti tanulmányok című munkája nem ok nélkül kelti fel a hazáját igazán szerető olvasónak a figyelmét. A könyv elolvasását mindenkinek ajánljuk.

Kálnoki-Kis Géza

Hírek

Miklós Imre államtitkár, az Állami Egyházügyi Hivatal elnöke, **Straub István** elnökhelyettes társaságában jan. 3-án délután fogadta az újesztendő alkalmából **dr. Ferencz József** püspököt és **Bartók Béla** főgondnokot. A megbeszélés során szóba került az oxfordi kongresszusra való felkészülés, az angliai unitáriusok áprilisi közgyűlésén való részvétel, továbbá az egyházi élet alakulásának általános kérdése. Külön hangsúlyt kaptak a megbeszélés rendjén a lelkészek nyugdíjúgyének rendezésével kapcsolatos lehetőségek, melyek még előkészületet és tárgyalásokat igényelnek. Szó esett **Szentiványi Ilona III.** éves teológiai hallgatónk 1978/79. évi továbbtanulásának biztosításáról, az **Unitárius Élet** terjedelembővítéséről és más aktuális kérdésekről. Egyházunk képviselői köszönetüket fejezték ki az Állami Egyházügyi Hivatal által az elmúlt esztendőben tanúsított megértésért és támogatásért.

Kálnoki Bedő Albert államtitkár, a hazai erdőgazdálkodás egyik úttörője volt, akinek emlékére a hazai tudományosság évente ma is jutalmakat oszt. **Kálnoki Bedő Albert** a budapesti egyházközségünknek a templomépítés nehéz éveiben egyik buzgó gondnoka volt. Figyelemmel kísérte az unitárius prédikációkat, és esztendőnkön át 100 aranykorona jutalmat adott a legjobbnak talált beszéd jutalmazására. **Kálnoki Bedő Albert** egyik leiszármazottja, egyházi tanácsosunk, aki nem kívánja magát megnevezni, 1000 forint jutalmat adott arra a célra, hogy ezzel az 1977. évben rádiós közvetítéssel elhangzott beszédet jutalmazzák. Az 1977. évi jutalmat **Bajor János** debreceni lelkész nyerte el. Odaitélését a január elseji szokásos fogadáson hirdettük ki.

Újesztendő napján, az isténtiszteletet követően, lelkészek, egyházi tanácsosok, budapesti és pestlőrinci presbiterek és hívek gyűltek össze a püspöki irodában, hogy köszöntsék **dr. Ferencz József** püspököt és **Bartók Béla** főgondnokot. Az egybegyűltek nevében — ősi hagyományt felelevenítve — **Bajor János** egyházi főjegyző mondott elgondolkoztató üdvözlést, és fejezte ki az újévi jókívánásokat. **Bartók Béla** főgondnok — válaszában — a második ciklus első újévi összefoglalóján összegezte az elmúlt években végzett munka eredményeit, és ígéretet tett, hogy hasonló szellemben kíván munkálkodni az új ciklusban is. **Dr. Ferencz József** püspök válaszában köszöntötte az egybegyűlteket, köztük az erdélyi unitáriusok rokoni látogatáson levő, s körünkben megjelent érde-

mes képviselőjét. Részleteket olvasott fel **dr. Kovács Lajos** püspök újévi köszöntéséből, melyet lapunk első oldalán közlünk. Hangsúlyozta, hogy csak a lelkészek és a hívek támogatása mellett tudja az elnökség nehéz és sok körülményt igénylő feladatát ellátni, s ehhez kérte az egybegyűltek támogatását.

Az Országos Rabbiképző Intézet fennállása százéves évfordulóját ünnepélyes keretek között ünnepelte meg a hazai izraelita felekezet. Az ünnepi beszédet az Intézet világszerte ismert tudós igazgatója, **dr. Scheiber Sándor** tartotta. Az ünnepségen a külföldi zsidóság szervezeteinek nagyszámú képviselője volt jelen. Az Állami Egyházügyi Hivatal nevében **Miklós Imre** államtitkár-elnök mondott beszédet. A hazai egyházak és teológiai intézetek is képviseltették magukat. Külföldi útján távollevő püspökünket az ünnepségen **Bencze Márton** előadó képviselte. Ez az intézet ma Középkelet-Európa egyetlen rabbiképző főiskolája, ahol több külföldi ország növendékel is tanulnak.

Emlékkülést tartott a szegedi Akadémiai Bizottság és a szegedi Orvostudományi Egyetem tudományos szakcsoportja nov. 23-án **dr. Gelei József** akadémikus, egykori szegedi professzor és rektor halála 25. évfordulóján. **Dr. Ábrám Ambrus** akadémikus, professzor hosszabb előadásban méltatta **dr. Gelei József** tudományos munkásságát és annak világszerte elismert eredményeit. Az emlékkülésen jelen volt **dr. R. Filep Aladár**, egyetemi m. tanár, ny. főorvos, egyházi ta-

nácossunk, aki szegedi lakos korában több alkalommal dr. Gelei Józseffel együtt képviselte az unitárius egyházat a testvéregyházak ünnepségein. Dr. Gelei Józsefről lapunk múlt számában részletes megemlékezés jelent meg.

Néhai dr. Gyulai Zoltán akadémikus, volt egyetemi tanár, egyházi tanácsos születésének 90. évfordulójára — 1977. dec. 16. — emlékezve Svédországban élő Ferenc fia 240 svéd korona adományt küldött. Gyulai Zoltán akadémikusról az említett évforduló kapcsán a hazai sajtó is megemlékezett. Az Akadémia matematikai és fizikai osztálya és az Eötvös Loránd Fizikai Társulat közös emlékülésén Tarján Imre akadémikus méltatta a nagy tudós munkásságát. Erről beszámoló jelent meg a Magyar Nemzet 1977. dec. 21-i számában.

A KBK nemzetközi titkársága jan. 9–12. napjain Budapesten a református teológiai akadémia termeiben ülést tartott. A megnyitón dr. Petrán János nagykövet, a belgrádi konferencián résztvevő magyar küldöttség vezetője tartott előadást az időszaki nemzetközi kérdésekről. A megnyitón egyházunkat Bartók Béla főgondnok és Bence Márton előadó képviselték. Az ülések befejezték jan. 12-én este adott fogadáson egyházunk képviselőiben dr. Ferencz József püspök és Bartók Béla főgondnok vettek részt. Erdemes feljegyezni, hogy hazánkban tartott KBK ülésen megfigyelővel képviseltette magát a katolikus egyház és az izraelita felekezet is.

Húsvét első és másodnapján, március 26-án és 27-én, templomainkban ünnepi istentiszteletet tartunk és úrvacsorát osztunk.

Gyülekezeti összejövetelek szeretetvendégséggel: Nagy Ignác u.: március 4-én és április elsején, szombaton este 6-kor. Hógyes Endre u.: február 19-én, március 19-én és április 16-án, vasárnap este 6-kor.

Bibliórák. Nagy Ignác u.: febr. 27-én, március 13-án, április 10-én és 24-én, hétfőn du. 5-kor. Hógyes Endre u.: febr. 20-án, március 6-án és 20-án, április 3-án és 17-én, hétfőn du. 6-kor.

A Budapesti Unitárius Egyházközség rendes év eleji közgyűlését február 26-án, vasárnap 12 órakor tartják, közvetlenül az istentisztelet után, a Nagy Ignác utcai gyülekezeti teremben. A közgyűlést megelőző presbiteri gyűlésre az Elöljáróság külön meghívót küld ki. A híveket szeretettel hívja és várja az Elöljáróság.

Dr. Kalotai Tibor főorvos, örökös egyházi tanácsos, 1977. karácsonykor 1000–1000 forintot adományozott a célmegjelöléssel, hogy azt karácsonyi segélyként küldjük el Bajor János debreceni és Kelemen Miklós szegedi lelkészeknek. Köszönjük áldozatkésztségét, mely már olyan sok alkalommal a múltban is megmutatkozott.

A Heidelbergi Káté négyszáz évvel ezelőtt jelent meg első ízben magyar nyelven. Huszár Dávid pápai lelkész fordításában. A Dunamelléki Református Egyházkerület által rendezett ünnepségen dr. Makkai László történész méltatta az évforduló jelentőségét. Az ünnepségen püspökünk külföldi útja miatt, egyházunkat Bence Márton előadó képviselte.

A Magyar Újságírók Országos Szövetsége és az Állami Egyházügyi Hivatal által dec. 12-én rendezett sajtótájékoztatón, melyen dr. Pálfy József, a Magyarország főszerkesztője tartott előadást „A külpolitika aktuális kérdéseiről” c., lapunk képviselőjében Huszti János közügyigazgató vett részt.

Szentiványi Iona III. éves teológiai hallgatónk, aki tanulmányait az oxfordi Manchester Collegében folytatja, a karácsonyi szünetben hazalátogatott, beteg édesanyja meglátogatására. Az édesanyjának mielőbbi teljes felgyógyulást kívánunk. Szentiványi Iona már visszatért Oxfordba, és folytatja tanulmányait. Első évharmad eredményéről B. Findlow dékán elismeréssel számolt be püspök-

künkhöz írt levelében. Reméljük, hogy a húsvéti vakációban már angliai gyülekezetekben szolgál.

Győrött karácsony másodnapján istentiszteletet tartott és úrvacsorát osztott dr. Jakab Jenő okl. lelkész. A megjelentek közül többen előfizettek lapunkra.

Hódmezővásárhelyi, karácsony másodnapján, szép gyülekezet előtt Szász János lelkész szolgált és osztott úrvacsorát. A gyülekezet megkezdte a háború alatt súlyos sérüléseket szenvedett templom renoválását. A gyülekezet erre a célra szívesen és köszönettel várja az ország területén bárhol élő hívek adományát.

Dr. Ferencz József püspök és felesége, K. Nagy Magda szűk családi körben emlékeztek meg háládással házasságkötésük negyvenedik évfordulójáról. Huszti János közügyigazgató kérte Isten áldását további életükre.

Az Ökumenikus Tanács dec. 30-án elnökségi ülést tartott, melyen megfigyelőként püspökünk is részt vett. Az ülés elfogadta az 1978. évi költségvetéseket, és megvitatta a KBK soronkövetkező üléseinek programját. Egyházunk 1000 forintot küldött a KBK januárban Budapesten tartott nemzetközi titkársági ülésének költségéhez való hozzájárulás címén.

Az Ökumenikus Tanács kiadásában német és angol nyelven megjelenő könyvmegos a Hungarian Church Press főszerkesztői tisztéről dr. Tóth Károly püspökké történt megválasztása miatt lemondott. E feladatkört az Ökumenikus Tanács határozata alapján a jövőben Kovács Attila, a Református Zsinati Iroda tanácsosa látja el. E könyvmegos rendszeresen közli az egyházunkat érintő híreket is. Egyházunk e fontos kiadvány 1978. évi költségeihez 1000 forint adománnyal járult hozzá.

Jézus Krisztusban — új közösség c. jelent meg nyomtatásban a hazai evangélikusok kiadványa, mellyel az 1977. évi Dar-es-Salaamban tartott Lutheránus Világszövetség főtémájához kidolgozott hozzájárulásukat a nagyobb magyarnyelvű olvasóközönség számára is hozzáférhetővé tették. Elolvasásra ajánljuk az érdeklődőknek.

Mutasd meg nekünk a béke útját c. közli a Katolikus Szó dr. Timkó Imre görögkatolikus megyéspüspök imádságát, melyet a berlini konferencia legutóbbi ülése alkalmával a berlini Szent Pius templomban mondott el.

A Szent István Társulat közgyűlése Guthy Andort, a Legfelsőbb Bírószág ny. bíráját elnökévé választotta meg.

Révész Imre ny. református püspök, a jeles egyháztörténész halála 10. évfordulójáról több egyházi lapban megemlékezést olvastunk. Munkássága élete utolsó évtizedeiben változást tükrözött, megértést tanúsítva más felekezetek története iránt is.

Az állam és a protestáns egyházak között kötött egyezmények harmincadik évfordulóját ünnepeljük az idei esztendőben, amint arról dr. Ferencz József püspökünk is megemlékezett az újévi fogadáson mondott beszédében. Egyházunk az elsők között, a református egyházzal azonos napon írta alá az egyezményt.

A Katolikus Teológia c. szemle 1977. évi negyedik száma a megjelent írásokat a „lelkiség és imádság” gondolatának szentelte. Öröndetes, hogy a szakember teológusok megnyilatkozásai mellett világiak gondolatokat ébresztő írásai is helyet kaptak.

Rachel c. bibliai tárgyú színmű jelent meg nyomtatásban, szerzője Pappné. Tarczay Gizella. A könyvet az érdeklődők a szerzőnél rendelhetik meg: Budapest, Bertalan Lajos u. 19. sz.

Takács János polgári gondnokunk és felesége, a néhai Bartók Gabriella temetésén részt vett dr. Ferencz József püspököt, Bartók Béla főgondnokot és

Huszti János közügyigazgatót asztaluknál vendégül látták. Köszönjük a szeretetteljes fogadtatást és a sógorasszony segítségét is.

Bence Márton lelkésznek újabb két unokája született. Lovász Zoltán és neje, Bence Vilma második gyermeke: Gergő, Vida László és neje, Bence Mária gyermeke: Gábor. Örömmel köszöntjük az újszülötteket.

Bence Márton lelkész és Sövért Klára nov. 28-án házasságot kötöttek, a Hógyes Endre u. templomban Huszti János lelkész kérte rájuk Isten áldását.

Lőrinczy Mihály volt homoródszentpáli unitárius kántor, családjával nemrégiben Magyarországra költözött. Szeretettel köszöntjük a budapesti gyülekezet tagjai sorában. Példáját mások is kövessék, mert áttelepülése után azonnal jelentkezett egyházunknál is nyilvántartásba vétel céljából. Ismerősei tájékoztatására közöljük, hogy új címe: 1035 Budapest, Veder u. 8, V. e. 13/a.

Nem vagytok idegenek volt a központi gondolata az 1978. évi egyetemesek imádkozás, mely az efézusi levél 2,13–22. részeiben olvasható versek alapján ébresztgette a gyülekezeteket országszerte. Öröndetes, hogy e vonatkozásban most már azonos gondolatok alapján imádkoztak katolikusok és protestánsok.

Külföldi hírek

Az IARF Bulletinjének friss száma riportban számol be az elmúlt időszak tevékenységéről és az idei év programjáról. A IARF romániai regionális konferenciájával kapcsolatosan itt sem esett szó arról a támogatásról, amit egyházunk nyújtott a Romániába utazó és onnan visszatérő küldötteknek.

Brüsszelben a szabadelvű protestáns gyülekezet Etienne Conrath lelkész vezetésével a frankfurti IARF ülést megelőzően első ízben rendezett a francia nyelvet beszélő IARF-tagegyházak képviselői részére regionális konferenciát. Az oxfordi kongresszusra való előkészület jegyében a tolerancia kérdéséről vitáztak. A legfontosabb előadásokat dr. Kovács Lajos püspök, az IARF elnöke, dr. Bernard Raymond svájci és dr. E. Gounelle francia professzorok tartották. Az Inquirerben Ben Downing, franciául is jól beszélő angol lelkész részletes beszámolót adott az ott végzett munkáról.

Kereki Gábor volt budapesti, évtizedek óta croydoni (Anglia) lelkész gondolatait közli az Inquirer újévi száma. Szép gondolatait magyar fordításban lapunk következő számában közölni fogjuk.

Glasgow város — Skócia — unitárius lelkésze, John Clifford, három hónapra szószerket és gyülekezeti munkát cserél Alan Kirby lelkésszel, az ausztráliai Adelaide városában dolgozó unitárius gyülekezet vezetőjével.

Walter Nigg svájci szabadelvű protestáns egyháztörténész és író betöltötte életének 75. évét. Szeretettel köszöntjük a protestantizmus történetének jeles ismerőjét. Új könyve: *Lesebuch für Christen*, a Herder Kiadónál 1977-ben jelent meg.

Dr. George H. Williams, a Harvard egyetem teológiai fakultásának professzora, a *Radical Reformation* c. nagy munka szerzője, jelezte, hogy az 1979. évi Dávid Ferenc emlékünnepekre hazánkba látogat.

Dr. John C. Godbey professzort, az ismert Socinus-kutatót, a Meadville-Lombard unitárius teológiai fakultás intéző bizottsága továbbra is megbízta a dékáni teendők ellátásával. Mint írja, dr. Szabó Árpád ott kutatómunkát végző kolozsvári teológiai professzortól magyarul tanul.

Bartók Gabriella

1923—1977

Az erdélyi Bartók papi nemzetiség első tagjáról Bartók Jánosról azt jegyezték fel, hogy 1698—1707 között a tordai unitárius iskola igazgatója volt. Fia, József Kissáronon, Kisküküllőben lelkész 1720 táján. Az unoka, ifj. Bartók János 1740—1750 között Várfalván és Kövenden lelkész. Abrűdbányán esperes. Ő kezdi el az anyakönyvek rendszeres vezetését. Kéziratban maradt egy dogmatikai tárgyú műve.

Bartók Gergely — az előbbi fia —, a XIX. században több helyen lelkész, az 1848-as szabadságharcban való részvétele miatt bujkálásra kényszerül, és ismeretlen helyen hal meg. Számos gyermeke révén kapcsolódik a Bartók család a Molnár, Rend, Gotthárd és Kisgyörgy családokhoz. József nevű fia a szabadságharcban esett el.

Gergely egyik fia, Sámuel, kolozsvári lelkész. Két lelkész fia: Albert és Endre viszi tovább a családot. Albert fia Zuárd az első világháborúban, mint papnövendék esett el. Endre két fia: Géza és Endre mindketten a lelkészi hivatásra való hajlandóságot öröklik apjuktól. Endre Csegezen és Ádámon volt lelkész.

Bartók Géza lelkészi pályáját Polgárdiban kezdi el, majd 1911—1922 között Várfalva papja. Ekkor visszatér Polgárdiba és itt szolgál 1940. október 6-án bekövetkezett haláláig. Felesége Keller Aranka, két gyermekkel ajándékozta meg. Géza fia mint közgazdász doktor hunyt el pár éve Budapesten. Leánya Gabriella.

Jó barátja és szolgatársa, a már ugyancsak néhai Barabás István írta Bartók Gézaról megemlékezésében az Unitárius Értesítő 1940. évi novemberi számában: „Harminc éven át viselte a palástot az atyai házból hozott hagyományos unitárius hűséggel és tisztességgel. Evangéliumi szellemmel átítatott magvetői munkájának eredményeként egy marék virágot vitt magával igaz könnyek és meleg nagyra-becsülésnek a képében. Pásztori teendőin túl, keze munkájával kellett gondoskodnia forrón szeretett családjáról. Elégett a szeretteiért való aggodás tüzeiben...”

A szerető édesapa és a jó édesanya gyermekeként végezte iskoláit és érettségizett a szülők mellett maradt gyermek: Gabi.

Éveken át, mint jó zongorista, a polgárdi kis unitárius gyülekezetben kántorként szolgált. A második világháború idején Polgárdit is kiürítették a németek. Az özvegy édesanya és leánya vándorútra kelt, és csak hosszú hónapok múlva került haza. Dolgozott a malomban, majd a közeli Székesfehérvárott vállalt munkát és édesanyja halála után e városban találta meg lakóhelyét. Szorgalmát, hozzáérté-

sét felettesei és munkatársai egyaránt megbecsülték. Ennek bizonyossága volt a nevükben elhelyezett koszorú is.

A szenvedést és betegséget éveken át türelemmel hordozta. Az utolsó években már leginkább kis otthona falai között élt. Az olvasás és elmélkedés mellett, a lassan múló napok egyhangúságát goblein-munkák készítésével igyekezett elűzni. Barátait is ilyenekkel ajándékozta meg. Gondolt a végső dolgokra is. Érezte, hogy a sokféle betegség erősebb, mint élnivágása. Becsületes munkájával, takarékoskodásával szerzett kis vagyona felett elgondolkozott. 1976. március 25-én hozám írt levelében az elmúlásról ír,

Halottaink

Dr. Lőrincz Akos orvos, egyházi tanácsos és felesége egyetlen fiúgyermeke, dr. Lőrincz András 35 éves korában, váratlanul fellépett súlyos betegség után elhunyt. Hamvait a Farkasréti temetőben helyezték örök nyugalomra. Budapesti templomunkban a család, az erdélyi rokonok és sok korondi származású ismerős jelenlétében jan. 9-én d. u. megemlékezést tartottunk dr. Ferencz József püspök, Huszti János és Szász János lelkészek szolgálatával. Az özvegy és az árván maradt kis lányka, a szülők, testvérek, a közeli és távolabbi rokonok nagy bánatában őszinte szívvel osztozunk. Társadalmunk életében fontos munkát végző fiatal, tehetséges ember hunyt el idő előtt. Emlékezetét szeretettel megőrizzük.

Özv. Mikó Istvánné sz. Nagy Szeréna nov. 17-én 72 éves korában elhunyt. Csak néhány hónappal élte túl nyáron elhalt férjét. Temetésén a szolgálatot Huszti János lelkész végezte. Mikó István budapesti gondnokunk főgondnokhelyettes, édesanyját gyászolja az elhunytban.

Bíró Gábor, megh. nov. 6-án 65 éves korában; Egervári Jánosné, nov. 17-én 83 éves; Bardócz János, nov. 24-én 67 éves; Sebestyén István, dec. 12-én 70 éves; Kubó Ferencné Szentgyörgyi Agnes, dec. 18-án 79 éves; Kovács Mihály, dec. 23-án 66 éves; Lőrincz Lajos, 1978. jan. 6-án 75 éves; Gál Albertné Bakó Zsuzsanna, jan. 9-én 71 éves; Gáthy Károly, jan. 10-én 70 éves; Bakó László jan. 19-én 82 éves korában.

„Ha élünk, az Úrnak élünk; ha meghalunk, az Úrnak halunk meg. Azért akár élünk, akár halunk, az Úr el vagyunk.” (Pál ap. Rom. 14. 8.)

és így folytatja: „Confiteor. Ellenében a közhiedelemmel, nem lettem hűtlen az egyházhoz.” Közli, hogy végrendeletét a székesfehérvári állami közjegyzőnél letétbe helyezte, és kis vagyont a Magyarországi Unitárius Egyházra hagyta.

„Most még csak arra kérem, hogy Maga kíséren utolsó utamra.” Szülei sírjában szeretne pihenni. 1977. november 28-án halt meg a székesfehérvári kórházban, hosszú, súlyos szenvedés után. A hamvait tartalmazó urnát a polgárdi unitárius temetőben édesapja sírjába helyezték.

Temetésén csendesen hullott a téli eső. Mégis sokan voltak jelen. A gyászbeszédet én mondtam, Huszti János lelkész, aki ugyancsak sok alkalommal látogatta meg, imádkozott. Egyetemes egyházunk képviselőjében jelen volt Bartók Béla főgondnokunk. Polgárdiból és Székesfehérvárról rokonok, ismerősök, jóbarátok, egykori munkatársak jöttek el végbúcsút venni. Ott sirtak a gyászolók soraiban azok az aszonyok is, akik élete utolsó esztendeiben önzetlenül és önfeláldozóan ápolták, naponta gondoskodtak róla: Éva, Ica, Judit, Marika.

Emlékezete legyen áldott, pihenjen csendesen boldogemlékű édesapja mellett.

Dr. Ferencz József

BESZÁMOLÓ

Homoródkeményfalva 150 éves templomát Adám Dénes lelkész és Bencze Ödön gondnok vezetésével felújították sok társadalmi munkával és több mint 30 ezer lej ráfordítással. Felavatására 1977. november 27-én ünnepélyes keretek között került sor. Az ünnepi beszédet Bencze Dénes homoródmási lelkész tartotta. Adám Dénes lelkész beszámolt a helyreállítás körültekintő munkájáról, s ismertette az adományozók örvendetesen hosszú névsorát.

UNITÁRIUS ÉLET

Laptulajdonos

a Magyarországi Unitárius Egyház
Felelős szerkesztő és kiadó:

Dr. Ferencz József

1055 Budapest V., Nagy Ignác u. 4.
Táv.: 113-094.

Szerkeszti a szerkesztő bizottság

Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető bármely postahivatalnál, a Posta hírlap-üzleteiben és a Posta Központi Hírlap Irodánál (KHI 1900 Budapest V., József nádor tér 1.) közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a KHI 215—96 162 pénzforgalmi jelzőszámára. Évi előfizetési díj 42,— forint. Külföldre évi 60,— forint.

INDEX: 25.842

78.2714/2-01 — Zrínyi Nyomda, Budapest
Felelős vezető: Bolgár Imre vezérig.

HU ISSN 0133—1272